

Λίγες και μία νύχτες, Ι. Ζουργός (Λογοτεχνικό κείμενο)

Ισίδωρος Ζουργός

Λίγες και μία νύχτες

(Απόσπασμα)

Εισαγωγικό σημείωμα

Στο μυθιστόρημα του Ισίδωρου Ζουργού, Λίγες και μία νύχτες, διαπλέκονται ιστορικά γεγονότα με υλικά της φαντασίας και του μύθου. Εμβριθής γνώστης της τοπικής ιστορίας της γενέθλιας πόλης του, της Θεσσαλονίκης, αρχίζει το λογοτεχνικό του ταξίδι από το έτος 1909 με τον φακό του να εστιάζει στον εξόριστο και έγκλειστο στη Βίλα Αλλατίνι Αβδούλ Χαμίτ, τον τελευταίο σουλτάνο των Οθωμανών. Στο πλάνο του τοποθετεί την όμορφη Μίρζα, κόρη ενός διακεκριμένου Ντονμέ της πόλης, που κάθε βράδυ συντροφεύει τον έκπτωτο σουλτάνο, ακούγοντας τις μακροσκελείς αφηγήσεις του από το ένδοξο παρελθόν του. Στο ίδιο πλαίσιο θα κινηθεί και ο κεντρικός ήρωας του βιβλίου, ο εντεκάχρονος γιος του κηπουρού της Βίλας, ο Λευτέρης Ζεύγος. Πρόκειται για ένα παιδί που μοιράζει εφημερίδες και το απόγευμα δουλεύει στον κήπο της Βίλας Αλλατίνι, βοηθώντας τον πατέρα του. Για λίγες νύχτες θα γίνει και αυτός αυτόκοος μάρτυρας των ιστοριών του Αβδούλ Χαμίτ.

Όλα τα γεγονότα που στιγμάτισαν την πολυπολιτισμική Θεσσαλονίκη και τους ανθρώπους της παρουσιάζονται με εκτενείς περιγραφές και ρεαλισμό. Μέσα σ' αυτή τη διαδρομή και σαν κινηματογραφικά καρέ παρακολουθούμε την πυρκαγιά του 1917 στο παρακάτω απόσπασμα.

... «Τέτοια ζέστη δε θυμάμαι ποτέ στη ζωή μου! Η φωτιά κάτω στην πόλη έχει μετατρέψει σε φούρνο όλη τη συνοικία των Εξοχών!»

«Ο πραγματικός φούρνος είναι εκεί κάτω, δεσποινίς Μίρζα, στο Κονάκι, στη Βενιζέλου, στην Πλατεία Ελευθερίας, στον φραγκομαχαλά, στις εβραϊκές γειτονιές...»

Έφτιαξε τα μαλλιά της με μια νευρική κίνηση και ξέσφισε το κολάρο γύρω από τον λαιμό, που ήταν προέκταση του μαύρου της φορέματος.

«Ακούμε», του είπε, «από χθες χιλιάδες ανθρώπους πάνω στη λεωφόρο, σειρήνες των συμμάχων, φορτηγά, αραμπάδες...»

«Είμαι έτοιμος ν' ακούσω», τη διέκοψε ο μπέης, «τον απολογισμό της δικιάς μου καταστροφής».

«Θα μου επιτρέψετε, αξιότιμε, να ξεκινήσω πρώτα από τη δική μου καταστροφή. Από χθες το βράδυ δεν έχω σπίτι, γιατί η κάμαρη που νοίκιαζα στη Χαλκίων κήκε μαζί με όλα μου τα ρούχα, τα χρήματα και τη μοναδική φωτογραφία της μάνας μου.

Δεν έχω πρακτορείο διανομής, καθώς καρβούνιασε όλο εκείνο το τετράγωνο, δεν έχω ούτε λεφτά γιατί η Εθνική Τράπεζα κήκε κι αυτή, και παραλίγο να μην έχει κι ο πατέρας μου τάφο! Ευτυχώς η φωτιά δεν έφτασε ως τα μνήματα της Ευαγγελίστριας να γίνουν τα κυπαρίσσια της δαδιά και κάρβουνα».

Έγινε σιωπή. Ακουγόταν μόνο η καρδερίνα τους κάτι να ψελλίζει μέσα απ' το κλουβί της, που κρεμόταν έξω απ' το σκιερό παράθυρο του γραφείου.

«Λυπάμαι, Λευτέρη», του είπε ο Αλπερέν μπέης, «είμαστε συντετριμμένοι πραγματικά, πίστεψέ με...»

«Το παρακλάδι της οικογένειας Ιπεκτσι, εσείς δηλαδή, απ' ό,τι μπόρεσα να δω μες στην κόλαση, έχασε τα τρία της καταστήματα στη Μιδάτ πασά, τις αποθήκες της πίσω απ' την Οθωμανική Τράπεζα και όλον τον όροφο με τα γραφεία πίσω απ' το Splendid. Αν πάρετε τώρα μια βάρκα και πάτε προς το Αιμάνι, μπορείτε να δείτε ολόκληρο το μεγαλοπρεπές ξενοδοχείο Splendid Palace να καίγεται σαν λαμπάδα, το ίδιο και τον κινηματογράφο Pathi δίπλα του».

«Έχει νεκρούς;» ρώτησε η Μίρζα.

«Μέχρι στιγμής, όπως ακούγεται, κάτι Γάλλους στρατιώτες, που θα τους έστειλε ο Σαράιγ σαν να ήταν οι φλόγες κανένα ύψωμα που το κρατούσαν οι Γερμανοί κι έπρεπε να το καταλάβουν».

«Πώς ήρθες;»

«Με τα πόδια, πώς αλλιώς; Τα πιο πολλά βαγόνια είναι καμένα, άμαξες και άλογα δεν μπορούν να πλησιάσουν γιατί θα πνιγούν απ' τους καπνούς. Τα φορτηγά των συμμάχων από σήμερα το πρωί κουβαλάνε κόσμο συνέχεια, οικογένειες ολόκληρες μόνο με τα νυχτικά τους και μια κουβέρτα στο χέρι. Τους αφήνουν στο Πεδίο του Άρεως κι επιστρέφουν για να ξαναφορτώσουν. Στους δρόμους όμως το οδήγημα, εξαιτίας του πλήθους και των ερειπίων, είναι δύσκολο. Όσοι είχαν βάρκες και καϊκια, ξανοίχτηκαν στη θάλασσα για να σωθούν και ν' αναπνεύσουν...»

«Θεέ μου, γιατί μας καταράστηκες;» ψιθύρισε η Μίρζα αναπνέοντας δύσκολα, λες κι είχε φτάσει η φωτιά μες στο σπίτι τους κι είχε λιγοστέψει ο αέρας.

«Ακούγονται και τέτοια, είναι η αλήθεια».

«Δηλαδή;» τον ρώτησε η Μίρζα.

«Ότι η φωτιά είναι η θεική τιμωρία γι' αυτούς που έκαναν μαύρη αγορά και πλούτιζαν στην πλάτη του κοσμάκη. Ειλικρινά σάς το λέω, μέσ' απ' τα ερείπια βλέπεις χρηματοκιβώτια να έχουν λιώσει απ' τη λάβρα της πυρκαγιάς και να 'χουν πάρει αλλόκοτα σχήματα. Αυτά στράβωσαν και δεν ανοίγουν τώρα πια με τίποτα».

Δραστηριότητες

1. Φυσικές καταστροφές, θεομηνίες, αρρώστιες και ανθρώπινες ενέργειες συχνά αποδίδονται από τους ανθρώπους σε διάφορες αιτίες, λογικές και υπερφυσικές. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα τι πιστεύει η κοινή γνώμη για την πυρκαγιά που κατέκαυσε το κέντρο της Θεσσαλονίκης το 1917;
2. Αφού μελετήσετε το παραπάνω λογοτεχνικό απόσπασμα να υποθέσετε πως καλύπτετε δημοσιογραφικά την πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης το 1917 για τοπική εφημερίδα. Το υλικό που θα αξιοποιήσετε να βασίζεται σε προσωπική εμπειρία, εκτιμήσεις και μαρτυρίες αυτοπτών μαρτύρων της καταστροφής.
3. Αφού παρακολουθήσετε το απόσπασμα από την ταινία «[1917, η μεγάλη πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης](#)», διάρκειας 6.12", παραγωγή του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Μακεδονικών και Θρακικών Σπουδών, 2012, να συντάξετε ένα κείμενο στο οποίο θα καταγράψετε τις πραγματικές αιτίες που προκάλεσαν τη μεγάλη πυρκαγιά.
4. Να εντοπίσετε τον βασικό αφηγηματικό τρόπο στο απόσπασμα. Τι νομίζετε ότι πετυχαίνει ο συγγραφέας με αυτή την επιλογή;
5. Ποια στάση κρατάει η Μίρζα απέναντι στο γεγονός της πυρκαγιάς και ποια ο Λευτέρης; Βρίσκετε κάποια διαφορά; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.